

פרשת ויקרא – הרב ד"ר יהודה אלטשולר

תורת כהנים – תורת ממלכת הכהנים

חומש ויקרא מכונה בפי חז"ל תורת כהנים. לכאורה הכינוי הולם את החומש ולו בשל הדימוי העממי המזהה את החומש כקשה (ומאיים?) משום שרובו ככולו עוסק בענייני המקדש וקדשיו, קרבנות, ומצוות הכהונה. אלא שבחינה מדוקדקת של הנושאים הנכללים בחומש ויקרא מצביעה על פער די גדול בין דימוי זה למציאות. אמנם, פרשת ויקרא עוסקת בקרבנות אך את הקרבנות מביא כל אדם מישראל – "אדם כי יקריב מכם...". רק פרקי הקרבנות בפרשת צו מתארים נושא זה מנקודת מבטם של הכהנים העוסקים במלאכה. המשכה של פרשת צו מתאר את ימי המילואים וגם כאן העיסוק הוא בכהנים אך אין מדובר כאן בדיני הכהנים אלא בארוע חד פעמי שנגע להכשרת המשכן והכהנים לעבודתם.

פרשת שמיני פותחת גם היא בחנוכת המשכן ובתיאור מותם של בני אהרן. ארוע טרגי זה נגע לכלל ישראל על אף שנפגעו העיקריים היו בני אהרן הכהן. המשכה של הפרשה כבר עוסק בדיני מאכלות אסורות שוודאי שייכים לכלל הצבור.

גם פרשיות תזריע ומצורע מתארות תופעות שונות הרלוונטיות לכל איש ואשה בישראל שאמנם נזקקים לשירותיו של הכהן באבחון נגיעהם, אך וודאי שהכהן איננו עומד במרכז של הפרשה.

פרשת אחרי מות פותחת בתאור עבודת יוה"כ שבה לכהן חלק מרכזי, אך ממשיכה בפרשת העריות.

פרשת קדושים שבאה מיד לאחר מכן עוסקת כולה בדינים השייכים לכל איש מישראל.

אפילו פרשת אמור הפותחת בדיני הכהנים והמומים הפוסלים אותם משרות בקדש, ממשיכה ועוסקת בדיני המועדים הנוגעים כמובן לכל יהודי באשר הוא.

החומש מסתיים בפרשיות בהר ובחוקותי העוסקות בדיני השמיטה היובל, ולאחריהם פרשת הברית הכוללת ברכה וקללה. אמנם בסוף פרשת בחוקותי מוזכר הכהן בפרשת הערכים אך גם שם הוא מופיע כ"נותן שירות" ולא כמרכז הפרשה.

כיצד אם כן נוצר הכינוי "תורת הכהנים לחומש שרק חלק קטן ממנו עוסק בכהנים במישרין?

נראה לי להציע שאת המושג "תורת כהנים" יש לקשור לפסוק אחר שנאמר לפני מתן תורה – "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" (שמות יט) בפסוק זה קובעת התורה שייעודו של עם ישראל הוא ליצור ממלכה בה לכל איש יש תפקיד. כל אחד מכהן בתפקיד ונושא בנטל השליחות האלוהית. חברה שבה כל אדם חש כמי שמכהן ונושא בנטל יכולה להגשים את מטרתה – תיקון עולם במלכות שדי.

חומש ויקרא אם כן, הוא החומש שבא לשרטט את קויה של החברה הזו על ידי העצמה של כל אזרח בה. הסכנה האורבת לפתחה של כל חברה בה יש מיעוט הנושא בנטל, היא שאלה שאינם נושאים בנטל יסירו מעליהם כל אחריות מתוך מחשבה פסולה המניחה ש"יש כהנים בבית המקדש והאחריות הרוחנית מוטלת עליהם..."

כנגד מחשבה מסוג זה פונה התורה וקובעת בפרשת העריות, שכשם שלכהנים דיני חיתון מיוחדים היוצרים את מעמד המיוחד כך לכל איש מישראל יש דיני חיתון ופסולי חיתון איתם לא יוכל לבא במגע. במידה דומה באים דיני המועדים ויוצרים שייכות בין כל יהודי למקדש שלש פעמים בשנה. מעתה המקדש איננו נחלתם משרתיו הקבועים אלא כל אחד מוזמן – "יראה כל זכורך את פני ה' אלוקיך..." כך גם יוצרים דיני השמיטה דמיון בין הכהנים שלהם אין נחלה קבועה, לבין כל בעלי האדמות אחת לשבע שנים בשמיטה, ובצורה גורפת יותר בשנת היובל.

על דרך זו ניתן לראות את חומש ויקרא כולו כחומש הפונה לעם כולו ומזמין כל יהודי ויהודי ליטול חלק בחיי הרוח והמקדש ולא להשאיר את חיי הקדושה לבני שבט לוי. הזמנה פתוחה זו מהווה אתגר עצום המחייב כל אחד ואחת מאיתנו בבניית חייו וביתו מתוך תחושה של מי שנבחר לכהן בעולמו של הקב"ה, ומידת יכולתה של החברה כולה להיות ממלכת כהנים מוטלת גם על כתפיו. דומה שהרמב"ם בסיום הלכות שמיטה ויובל (יג, יב-יג) מתאר מודל זה בצורה מרגשת ומרתקת:

"ולמה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל ובביזתה עם אחיו מפני שהובדל לעבוד את י"י לשרתו ולהורות דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים שנאמר יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל, לפיכך הובדלו מדרכי העולם לא עורכין מלחמה כשאר ישראל ולא נוחלין ולא זוכין לעצמן בכח גופן, אלא הם חיל השם שנאמר בדרך י"י חילו, והוא ברוך הוא זוכה להם שנאמר אני חלקך ונחלתך.

ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני יי לשרתו ולעובדו לדעה את יי והלך ישר כמו שעשהו האלהים ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה י"י חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכה לו בעה"ז דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללויים, הרי דוד ע"ה אומר י"י מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי. בריך רחמנא דסייען."

עם פתיחת חומש תורת הכהנים ותחילתו של חדש ניסן, נאחל לעצמנו ולכל כלל ישראל, שהמשבר הנוכחי שבו אנו שרויים וסופו איננו ידוע, יסתיים באופן שיהפוך את החברה שלנו לטובה יותר, וראויה יותר לחזון הגדול של ממלכת כהנים וגוי קדוש.